

CONSILIVM PRIMVM

DE

EDVCATIONE INFANTVM DOMESTICA.

Primae omnium, quae in infante vsurpari possunt, facultates propemodum mere sunt corporeae, famis, somnus, laetitia, plorandi membraque sua mouendi facultas. His aliquamdiu exercitatis, emergunt sensim quaedam aliae facultates inferiores. Superiores facultates vltimo loco euolui incipiunt.

Ad hunc ergo ordinem tota educatio disponenda est, quam sequentibus aphorismis complecti tentabo:

I.

Infans a primis incunabilis certo ordini adsuescat. Ideoque statis horis, non alio tempore, vberibus admoueat.

II.

Stato dormiat tempore.

I

Sta-

III.

Stato tempore molliori stragulo impositus ludat cum matre, vel nutrice, vel cum aliis, in eum nempe finem, ut se moueat et gaudeat. Namque non alia magis aetas ad gaudium facta est, quam infantilis illa.

IV.

Stato tempore quiescat in sinu materno: sic matris amor accenditur. Hac lege nobiliores indigent.

V.

Stato tempore aqua temperata, quae ergo non frigeat, nec, nisi primis saltem diebus, aliquantum tepet, totus abluatur, et linteis sensim; magis magisque fricetur.

His modis praeterquam quod eius sanitas mirabiliter roboretur, nam. neque nutrimenti abundantia, neque somnus longius protrahatur, sed utriusque non temere violandus ordo, et balnea, et frictiones, et ioci sanitatem promouent, ordini etiam, quod praecipuum est, et obedientiae adhaesit.

VI.

Si vehementer plorat, inquiratur causa doloris non a nutrice, sed a medico. Haec causa tollenda. Id si, quod rarissimum, fieri nequit, ad euitandas hernias ligetur, et vena, si et hoc opus fuerit, tundatur et ploret.

Id minus damnosum est, quam si fletum suctione moderetur nutrix, pessime ignorans, hoc in irato vel aliter afflicto corpusculo multo damnosius futurum esse, quam lacrimarum fluxum, ad
pi.

pigram infantis naturam vtiliter concutiendam saepe salutarem. Quamquam, vt dixi, ciuilatus causa plerumque tolli potest: modo non infantum curam omnem sub extraordinariis incommodis medici ad ineptias nutricis ablegassent.

VII.

Paulatim maiori obedientiae et imperio in cupiditates accommodetur, monstrando saepius illi crepundia et blandas crustulas, quae cupienti per vices nunc dandae, nunc subtrahendae sunt.

VIII.

Adfuescat musicae audiendae, sed moderatae et facili et breuiori.

IX.

Nunquam terror panicus illi incutiatur, semper damnosus, nunquam vtilis, nisi in infantibus iam male educatis.

X.

Cum omnibus, quae immoderatum timorem inferre solent, pedetentim familiarior reddatur. Propterea canibus maioribus, explosioni sclopetorum, aliorum, praeter parentes, increpationibus irataeque faciei, tenebris et solitudini saepe exponatur.

XI.

Perinde nauseae, ingratiissimo et tam parum vtili

affectui in tempore obuiam eundum est. Quem in finem tractationi auium, araneorum, vermium, murium, ranarum, carnis crudae, vlceribus porro benignis, vlncribus, sanguini videndo adfuescat.

XII.

Ni mater vel nutrix et corporis sani et bonae mentis sit, ablaetandus est. Lac animale cum pane biscocto et, vbi ex vsu est, cum aqua temperandum, ex voto nutrit et imprimis roborat. Lac vero muliebre animi pathematibus deterioribus infantem imbuat.

Hoc modo infans nondum dimidiata verba tentans fere curandus.

XIII.

Ad biennium praeter propter si accedat, loquelaeratio haberi debet.

XIV

Ab hoc tempore eo multo maxime anniti oportet, vt in omni manuactione et charitatis et decori summa ratio habeatur.

Exulent ergo violenti omnes et truces agendi modi, qui in tyrannos, in bruta animalia, non in hominem, omniumque minime in christianum quadrant. Bona educatio non superbas animas, sed humanos homines reddere debet.

XV.

Occupetur variis lufibus facilibus et ordinatis. Globulorum arbitraria iactatio, postea ludus conorum, talo.

lorum, quorum ope simul numerorum ideae formen-
tur, alique similes huic vsui sunt.

XVI.

Si male agat, paululum verberetur, sed rarius, nunc
a patre, nunc a matre seueris, at non iratis, vt regi se
sentiat ab utroque.

Fatalis enim error est, si ita agitur, vt patre leniorem sibi
matrem esse credere possit; vel contra: nam filiis vltimum
matres, patres magis filiabus indulgent.

XVII.

Triennio superato ad sacras preces instituendus est.

XVIII.

Legere discat, primum singulas alphabeti literas,
tum integra vocabula; quae vero non, vt vulgaris mos
est, prius in literas et syllabas, postea rursus in integra
vocabula componendas, dissecanda sunt.

Hoc artificium et taediosum est, et per multas ambages progre-
ditur. Per integrorum vocabulorum adspersionem citius infautem
legendi artem discere, experientia probauit. Nec orthographia
vulgari modo quidquam adiuuatur, quae sequentibus temporibus
vltu et monitis quibusdam doceri debet, hoc vero modo nullate-
nus promouetur; testibus tot hominibus, qui vulgari illa methodo
legere docti pessime tamen scribunt.

XIX.

Vtiles et ingeniosas sententias et versiculos hi-
larioris numeri memoriae mandet.

XX.

Cantui sensim adaptetur; sed cantilenaе licentiores evitentur nunc et in posterum cane peius et angue.

Venena enim sunt fraudulentō auro obducta. Ceterum canendi et per cantum varias animi propensiones significandi facultas quum inter hominis notas characteristicas pertineat, vt alios eius vius taccam, tota negligi non debet.

XXI.

Icones rerum biblicarum, moralium, physicarum, geographicarum, mythologicarum ad ductum ephori serio, suauiter, amice, prudenter narrantis perlustret.

XXII.

Plura et maiora corporis exercitia tractet et ludat pro portione virium. Sed et haec et reliqua omnia debito ordine, mensura, tempore.

XXIII

Si aegrotat, curandus sedulo et amice, vt propriam experientiam discat, non vere humaniorem misericordia esse virtutem; sed a nemine praeter modum dolendus, ne effoeminatus reddatur et nimis tener.

XXIV.

Nihil illi praecipiatu vnquam, quod non confestim omnino perficiat. Obedientia enim infantis sanctissima lex esto. Ergo diligenter cauendum, ne iubeantur factu nimis difficilia.

XXV.

XXV.

Cum minatione parce agendum est. Vbi vero semel poena seu castigatio minaciter statuta est, quamprimum poenae conditio adfuerit, sine mora infligere illam oportet. Nam minationis contemptus longe difficillimam omnem institutionem reddit.

XXVI.

Neminem, omnium minime parentes, decet infanti blandiri, oscula figere, aut alia, quam solius educationis ratione paternum amorem illi manifestare.

Prouti magis et ultra quinquennium adolescit, exercitia augenda sunt.

XXVII.

Eo nunc praesertim annitendum est, ut rerum suarum gerendarum, paternaeque voluntatis rationes salutare, quantum pote, perspicere incipiat.

XXVIII.

Claro exemplo imprimis doceatur, DEVM et diligere et reuereri, de cuius omnipraesentia, bonitate, sanctitate, iustitia saepius loquendum nunc distincte, nunc pulchre et magnifice et poetice.

XXIX.

Lectio sacrae scripturae quotidiana sit, nec in tota dein vita vnquam abroganda. Dicit enim ignaris vix pot-

potest, quantum haec lectio iuuet, maxime tum, si cum clariore ratione fiat: egregium omnis vanitatis remedium.

XXX.

Informetur ad artem scribendi literas minores seu vulgares. Nam ad maiores, multipici calami circumductu pingendas, maius brachii, tabulae quippe non imponendi, robur exigitur, quam quo infans vtitur.

XXXI.

Discat artem saltandi. Haec membris agilitatem firmitatemque, pectori vero et abdomini maius spatium et liberiores mobilitatem conciliat, dignitatem denique incessui.

Quater phthisin celerrime adauctam vidi ex pectoris et abdominis nimia incuruatione. Et per ineptos membrorum motus veram virtutem adiuuari, non puto.

XXXII.

Musicae et pingendi arti operam det.

Nam error hic crassus valde est, ad picturam et musicam non omnia apta esse ingenia. Vt quis in his artibus praecipue emineat, ad id naturali ingenio opus est. Vt vero quis sine errore illas calleat, diligentia sufficit et bona institutio.

XXXIII.

Si vero ingenio musico pollet, ad vnum aliquod instrumentum animum mature, hoc est, ad summum
anno

anno aetatis sexto aduertat. Nam ad subtilissimos, quibus non minima excellentioris musicae pars absoluitur, digitorum labiorumque et linguae et gutturis motus prima omnium aptissima aetas est, ob fibras nimirum omnes ligamentaue omnia maxime tum mobilia flexiliaque in quamlibet formam.

Praestantiores illi maioresque concentus, qui hodie symphonicarum, concertationum et solorum nomine vulgo veniunt, diuina et innocua voluptate animum perfundunt, a nauseosa saepe stultitia humana penitus nos fegregant, curarum omnium pulchre oblitos, et in aliud veluti orbium genus mirabiliter nos abiciunt. Haec illis vix credibilia apparebunt, qui chordarum sermones non intelligunt: pauperes animae, magnaue humanae felicitatis parte orbatae: orbatae tota integri sensus, totius auditus voluptate. Non enim aliunde, nisi ex harmonia, ex musico sonorum ordine auris voluptatem haurit, haustamque animae adfundit. Quae reliqua omnia per auditum placent, non placent, quatenus audiuntur, sed quatenus ope aliarum sociarum idearum, ideoque per accidens, se animae commendant. Audias diuinum CAROLVM nostrum, quoties defocato animo buxeam tibiam ori admouet, et innumerabiles magnae mentis cogitationes primum suo halitui, porro ligneo huic tubo, tum atmosphaerae, dehinc auri et postremo auditorum animae instillat: audias, inquam, hoc, si audire, et audita sentire, et sensa intelligere didicisti: ni hoc, surdo narratur fabula.

XXXIV.

Diuino cultui toties, quoties ille celebratur, cum omni reuerentia interfit, audita domi summatim repetiturus vel strictim iterum auditorus: et magnificere illa adhaescat, quae nostris temporibus communiter vilipenduntur.

K

XXXV.

XXXV.

Veritatum christianarum et moralium solida cognitio promouenda est. hoc est talis cognitio, quae 1) distinctis et plenis notionibus seu definitionibus, 2) legitimis et certis demonstrationibus, ad faciliorem captum omnimode illustrandis, constat.

XXXVI.

Definiendi hoc exercitium, nunquam negligendum, adaptetur quoque notionibus vulgarioribus ad communem vitam spectantibus.

Nam hoc grande profecto malum est, quod logica doctrina, quae in se et saltem theoretice spectata exigui pretii est, vniuersas scientias et ad veritates modo vniuersales, licet nec hoc saepe recte fiat, accommodatur, non vero ad notiones, quae quotidie occurrunt, quaeque potissimum vel utiles nobis sunt, vel noxiae. Ob hanc quidem causam vtilissima ceteroquin haec ars pedantissimi, quem vocant, recte accusatur.

XXXVII.

Non modo nihil discat, sed et nihil alicuius momenti agat absque sui ipsius et rei agenda distincta, si haberi possit, vel ad minimum clara notione. Sic intellectus defectui et sentiendo et reparando adsuescit, et ab erroribus cauetur.

Ex. gr. optat puerulus, vehi equo nobiliore, quem videt. Id quamprimum apparet, distincta illi notio formanda est equi nobilioris, artis equitandi et huius denique aetatis nondum satis robustae ad eiusmodi exercitium cum equo, indoctum equitem non
dia

diu laturo. Sic *Logica* practica redditur, quae nihil aliud est, quam *ars notionum distinctarum beneque nexarum.*

XXXVIII.

Pergendum successiue ad *geographiam*, *historiam* vniuersalem patriamque, *definitiones* et *theoremata* potiora *physica* et *figuras* *geometrarum* et *arithmeticae* et *philosophiam* *practicam.*

XXXIX.

Instituantur *experimenta* *geometrica* et *physica* optima et *utilissima*, si id fieri, hoc est, si *instrumentorum* *apparatus* *haberi* *potest*; *quanquam* et *illo* *deficiente* *multa* *tamen* *alia* *locum* *habent* *ad* *physicam* *generalem*, *opticam*, *dioptricam* etc. *pertinentia.*

XL.

Saepe et *statis* *diebus* *deambulet* *in* *agro* *nunquam* *solus*, *nunquam* *cum* *hominibus* *puerisque* *peruersis*, *sed* *cum* *suo* *patre*, *cum* *ephoro*, *vel* *alio* *homine* *probo* *et* *docto*, *qui* *narrando* *docet*, *et* *historiae* *praecipue* *naturalis* *exempla* *ad* *oculum* *exhibet*, *quibus* *aliquam* *oryctologiae*, *insectologiae*, *ornithologiae*, *ichthyologiae*, *zoologiae* *et* *phytologiae* *cognitionem* *acquirat.* *Dolendi* *enim* *sunt*, *qui* *rerum* *naturae* *nullam* *cognitionem* *habent.*

XLI.

Et *animi* *et* *utilitatis* *gratia* *veterum* *quoque* *numi.*

misinatum variorumque praesertim antiquorum rituum,
cognitio non penitus negligenda.

XLII.

Manuducatur ad artem exprimendi imagines in
cera, ad verniceam artem similesque, quae, quantum
ex illis ab homine ingenue educato sciri oportet, sine
magna temporis iactura cognosci possunt.

Ad hominem vere doctum multo maxime requiritur: 1] sy-
stematica, 2] multarum rerum cognitio. Scientiae omnes inter
se et cum omnibus artibus incredibili modo cohaerent. Vni sal-
tem totus incumbat, respiciendo tamen ad alias artes, ex qui-
bus principem suam scientiam augere possit. Perinde se res cum
quolibet alio vitae genere habet. Inopes illas animas vocare so-
leo, quae, praeter suam, in omni alia re peregrinae sunt. Et
quantum vacui temporis summo cum taedio illis teritur? Vnum
enim opus totum hominem semper occupare nequit. Innumera-
bilium rerum cognitioni par ingenium humanum etiam vulga-
rissimum est, modo omnia debito ordine et statis temporibus tra-
ctentur.

XLIII.

Quotidie aliquid memoriae mandet, sed nil, nisi et
probe intellectum et, si fieri queat, etiam elegans dictu.

Excellens memoria in omni negotio summi pretii rarius na-
turae, quam exercitationis donum est: licet contra vulgo, male
et inuita experientia, credatur.

XLIV.

Peregrinas doctasque linguas vsu discat, hoc est,
lo-

loquendo, scribendo; et sub lectione ephorus, vel alius linguae magister verborum significatum illi ore tenus indicet, breuiter chartae mandandum. Quae enim ex integris bene intellectis sententiis capiuntur vocabula, illa diutius animo inhaerent.

Prouti magno SCALIGERO poenae genus videbatur, lexica conscribere; perinde et lexica iterum iterumque euoluere, non multo minus infanti malum recte censetur. Praeceptorum contrarius mos est, qui, ut minori suae industriae parcant, difficilioribus laboribus grauari adolescentem solent.

XLV.

Per occasionem linguae periodorumque et numerorum leges illi indicentur, quibus intelligendis ut aures eius adfuescant, numerosae tales periodi clara voce praelegantur et ab illo similiter repetantur.

Graeca, latina, italica et gallica linguae omnium maxime numeros suos perfecere et hac praesertim dote linguas alias longe post se relinquunt. Et belgica lingua haecenus multo, quam germanica nostra, numerosior est.

XLVI.

Ipsam vero grammaticum studium differatur, donec aliquam linguae facilitatem sibi acquisierit.

Ut enim lectio et imitatio polire linguam, ita grammatica ordinare eam debet, docere non potest.

XLVII.

Praecipue inter prandendum et coenandum bonis

et hilarioribus et modestis et comibus et elegantioribus et masculis et fortibus moribus adfuescat.

Non enim alias hominem ingenuum et urbanum ab inculto facilius distinguimus, quam quando cibo asidemus. Nec facilius, quam illo tempore, pueri milleque modis errant. Vnde venci PATER meus *mensam ut nuam quandam ethicam seholam* pluribus dissertationibus commendavit, quae aliquot abhinc annis *Novellis Dussburgensibus* inieritae sunt.

XLVIII.

Publicas, ut vocant, novellas tum per occasionem praelegat; saepe integra carmina, quae memoria tenet, aut alia etiam elegantiore dictione elaborata recitet, ut et ad ingenuam libertatem perueniat, et elegantem eloquendi artem, quam paucissimi mortalium calulent, a prima quippe iuventute speretam, acquirat.

Haec pulchre eloquendi facultas miro modo hominem commendat. Non paucos novi, qui non alio magis nomine, quam hoc dono, vulgo placent.

XLIX.

Singulis hebdomadibus ad minimum semel instituantur colloquia artificialia; id est, integri dialogi, vel integrae scenae aliquot aut iucundae aut graues, at omnes honestae ex comicis tragicisque scriptoribus memoriae mandatae praesenti qualicumque amicorum et parentum agnatorumque coronae a pluribus, si haberi possunt, adolescentulis proponantur; quorum copia, si non datur, personae tum aliqua ephoro, patri etc. demandandae sunt.

Quo-

L.

Quotidie habeantur colloquia familiaria et liberiora, quibus occasio illi detur, proprias vires periclitandi. Ergo quae didicit, incipiat distincte narrare et cum gratia; amice corrigendus, quoties errauerit.

Sic sentiet, sua exercitia et parentibus curae cordique esse; qui sensus egregium ad diligentiam calcar est. Quum contra, si parentes omnia potius alia agant, contemptis puerilibus istis conaminibus, puerulus hoc modo veluti inuitetur, sua exercitia primum vilipendere, dein odio habere. Ut iam non statius dicam, multa excellentia et bene subacta ingenia esse, quibus omnis deest facultas, ea, quae optime didicere, distincte, multo minus eleganter cum aliis communicandi.

LI.

Cum famulis et similibus farinae hominibus familiare commercium illi non permittatur.

Etenim hoc hominum genus, si non aliis modis, ad minimum plebeia sua cogitandi et loquendi ratione plurimam nocet.

LII.

De nemine vnquam male loquatur. Si quae aliorum malefacta commemoranda habeat, attendatur fedulo, ut id sine omni maledicendi pruritu fiat.

Propter aliorum malefacta aut errores in sinu suo gaudere, diabolicam quid est.

LIII.

Adsuescat homines omnes, quantum fieri potest, be-

benevolentia et amore, eorumque saltem vitia odio prosequi.

Nam infelix ille est, qui multos homines odio habet, felicius ille, qui plures amat. Ut ametur, amabilis sit.

LIV.

Quotidie quaedam, quae audiuit legitque aut ipse cogitavit forte, conscribat.

Hoc exercitium triplicis usus est. Primo enim discet, cogitationes suas scite chartis mandare, quod multi experti viri ignorant. Dein magis attendet ad idearum et sermonis elegantias, inter legendum sic demum, non aliter facile notabiles. Postremo etiam ipse meditari incipiet. Solida enim fere omnis meditatio non modo primum ortum scripturae debet, sed et semper inter scribendum vires acquirit. Sunt praeterea tria haec, intellectus, sermo, scriptio manifestissimae, quae animam nostram a brutis distinguunt, notae characteristicae. Ergo et vere et eleganter cogitet et loquatur et scribat.

LV.

Adhibeatur operationibus chirurgicis videndis, ut mollities animi infringatur. Namque misericordia, quae soli sensuum teneritudini debetur, non virtus, sed mentis debilitas est, quae nunquam prodest, nocet saepe.

LVI.

Cum foeminis non sine teste loquatur, nisi cum probis, quibus non omnis terra aequae abundat.

LVII.

Si aliquando pigritia ingruit, quod per gratam laboro-

rum va
simuletur
matione,

Si po
beatur, vt
ciosus inar

Non a
tia confi
cum dil
tur opin

Si hae
tigue igno
e vrgente
nadis glori

Frequ
pudicus r

Verb
haec inca
tum tum
ria religi

Quaque
posunt, ne
at a iusto
ple deducit,
vici tamen

borum varietatem, debitamque sanitatis curam raro fiet, stimuletur vituperio, laude, aemulatione, lusu, indignatione, remunerationibus prudenter decernendis

LVIII.

Si poenam meretur, quod saepe fieri nequit, iubeatur, ut nihil discere audeat, cogaturque omnino otiosus inane et taediosum tempus in angulo terere.

Non absurdus poenae genus, quam quod in augenda diligentia consistit. Sic vel inuitus puer cogitur, ideam alicuius mali cum diligentiae idea coniungere. Omne humanum genus regitur opinionibus.

LIX.

Si haec poena non profuerit, plectatur ieiunio, denique ignominia; quae non, nisi extrema fere necessitate urgente, vsui esse debet, quum ceteroquin ad verae laudis gloriaeque studium excitandus semper sit.

Frequentibus increpationibus tandem adsuescit, durior et impudicus redditur.

LX.

Verberibus supersedendum est. Quod si autem et haec incassum inflicta sunt, mali moris puer ad militiam tum ablegetur, vel ad naues, aliaue, quae patria religio fert, instituta, denique ad metallifodinas.

Quamquam perueri tales pueri non nisi longe rarissimi esse possunt, nec nisi in prima infantia per parentum culpam perdit, aut a iusto maturiore manumissione per aliorum deteriora exempla seducti. Per aliam causam prauos homines ego non vidi: vidi tamen et examinari bene multos.

LXI.

L

LXI.

In selesu ciborum pueritiae plus dandum, quam vulgo fieri solet. Multi cibi puero nauseam commouent, qui nobis arrident, arisuri et illi, vbi adoleuerit. Quodsi vero ad nauseosum ferculum cogatur, nihil inde boni euenit et mali plurimum.

Nam ea, quae in solo corpore vtplurimum residet, nec, nisi cum illius mutatione, mutatur, paterna certe auctoritate superari nequit, ideoque iuuenem ad indignationem, ad minimum tacitam, automatica quadam necessitate impellit, stomachoque certe nocet. Si vi superari deberet, tum tanta insfigenda poena esset, cuius malum maius esset malo nausae: quod inipium profecto: vel superari deberet fame, qua vero cessante, plerumque etiam nausea redit.

LXII.

Vestitus decenter elegantis cum ratione sit curiosus: eius nimia cura vanitatem, nulla cynicum quid redolet.

LXIII.

Immunditia omnis viperino sanguine cautius vitetur.

Lintearum pura et corporis lauatio mirifice citissimeque hominibus adhaerenti animam exhilarant.

LXIV.

Tota stomachi regio a prima infantia in frigore sit bene tecta.

Inepta illa antiqui germanici roboris affectatio stomachum primo, denique et totum corpus debilitat. Homines vero ex debili ventriculo macileati vtplurimum sunt voluptarii, vel melancholici et morosi.

LXV.

Vitetur diacta vinosa, aromatica et vltra dimidium

um carnibus constans, quae neruofum systema nimis mobile, succos vero nimis volatiles reddit et auget.

Cereuisia tenuior bene confecta, vel aqua cum pane non infusa, sed cocta et vino acuta egregium est potulenti genus. Cruda aqua in hodiernos cibos non quadrat et animam foetentem facit.

LXVI.

Abrogandi lecti ex plumis confecti, quoniam totius corporis teneritudinem ergo et animi mobilitatem promouent. Strata ex coctis equinis pilis 2 --- 3 ped. rhen. crassa omnium optima sunt.

LXVII.

Hora vespertina decima, ad summum, eat cubitum

Somnus enim a media nocte incipiens neruofum systema iusto mobilius facit et vitio debilitat. Inaequalis lucernarum lux visui earumque halitus in conclauis praeteritum angustiorem pectori nocet, et abstracta solitariaque meditatio nimis animum trahit et incredibile spirituum animalium dispendium facit.

LXVIII.

Ab anno aetatis decimo septimo non dormiat ultra septem horas.

Haec sanctissima lex esto, communi prouerbio satis celebrata, sed maxime neglecta. Longior somnus voluptatem accendit et corpus aggrauat.

LXIX.

Tandem ad nobilissimam et in maxima huius terrarum orbis parte longe vtilissimam equitandi artem tum et ad armorum artem instituat.

Vtraque enim corporis animique teneritudinem minuit et animum, praesertim equitatio, gratæ diuidit et corpus roborat.

LXX.

Nec contemnenda natandi ars est, quum ob eandem, tum ob alias etiam rationes.

LXXI.

Venationis quoque aliqua habenda ratio est, quæ non saltem sanitati mirifice prodest, sed et plus, quam omne aliud ambulandi genus, animum exhilarat.

Sed hæc talia quidem moderate fiant, circumspecte et sub alieno ductu, rectisque et vti præcedentia omnia, statis temporibus. Etenim homini seruendum est; ni seruire vitiis velit et malo genio, seruire debet ordini, quo sine nihil quidquam laudabile est.

Exceptis aphorismis 38. 39. 41. 44. 56. 60. 69. 70. 71. reliqui omnes sunt, vtrique sexui formando pro diuersitate circumstantiarum diuersimode attemperandi. In vltiore progressu ætatis norma vtrique sexui aliquantum diuersa danda est. Namque

LXXII.

Puellæ nobiliores et ditiores, præter artes manuarias et rem domesticam, ad literarum commercium cum sui æqualibus vel maioribus nunc animum aduertant, nunquam incisis parentibus, librorumque vtilium et selectorum lectionem promoueat.

Minoris fortunæ virgines rei imprimis domesticæ,
cu-

culinariae, mercaturae similibusque laboribus se tradant, lectionis interim nunquam prorsus oblitae.

Vtraeque enim si non nisi vitae sedentariae addictae sola artificia manuarum tractant, vacuum melioribus curis animum paulatim amori deuorandum dant, in sui detrimentum incredibiliter ingeniosae.

LXXIII.

Puer ad altiora studia, vel ad aliud, cui destinatus est, vitae genus propius accedat, obseruandus adhuc semper, et ita semper occupandus, ut totus dies bonis actionibus consumatur; ut lassus somnum potius optet, quam friuolas, quas noscere incipit, voluptates.

LXXIV.

Postremo itineribus opus est.

Haec cum animum mirifice et vtiliter recreant, pluribusque magis particularibus et practicis ideis muniunt, hucusque practice uniuersalissimis imbutum, et ab omni denique hypochondriacalabe, qua quo melior quisque est, eo facilius trahitur, maxime immunem reddunt: et peregrinari etiam inops potest.

LXXV.

In omni vrbe notatu digna attendat ad loci situm; ad aquarum solique, ergo et ad aeris naturam; ad vrbis originem praecipuasque periodos et notatu digniora facta; ad sacra; ad politicam; ad scholarum indolem; ad homines in quocunque vitae genere excellentes; ad bibliothecas; ad rerum naturalium et artificialium collectio-

nes; ad anatomica experimenta, nam nimis plebeium est, se penitus ignorare; ad opificia; ad manufacturas, ut vocant, et fabricas; ad vitam incolarum domesticam; ad eorum quum ingenium, tum externam formam; ad publicos ritus; ad urbis magnitudinem; ad aedificiorum normam et internum ornatum; ad curam pecudum; ad hortorum et agri culturam etc. Conciliet sibi amicos et fautores ad futurum commercium literarium. Haec in quouis loco obseruet, et in tabulas sine mora redigat. Sic demum cum utilitate peregrinamur.

LXXVI.

Redux factus mature muneri, seu mercaturae, seu arti, seu opificio adhibeatur. Sibi soli nemo viuat.

Puer enim esse desinit quousquisque, et tum demum desinit, quamprimum virilia tractare cogitur.

LXXVII.

Quo facto, sine damnosa mora se ad matrimonium accingat.

Nam satius est, per iuniores parentes nullis voluptatibus fractos genus humanum propagari, quam si maiorem aetatem variis saepe impuritatibus licenter inquinatam et debilitatam, in longum futurae progeniei damnum, male curiosi digitarunt nimis auari expectare velimus. Ad matrimonium, quocumque demum modo illud spectetur, omnium optima sunt homines iuniores, sed bene educati, ergo et sanioris consilii capaces.

LXXVIII.

Ad hominem hoc modo a prima infantia institu-

en-

endum vel patre opus est, vel ephoro prudente et industrio reliquisque donis vel iam exornato, vel illis saltem operam nauante. Discat ipse inter docendum; quo quidem modo se formantes ephori plane egregii iique plures mihi innotuerunt.

LXXIX.

Quibus haec ratio displicet ampliorque res domi est, illi mature hominem iuuenem sibi eligant pauperem, nec tamen plebeium illique, quibus disciplinis operam det, docturus eas dein, iniungant. Harum gratia tres quatuorue annis, sumtibus ditiorum illorum parentum in academiis degat.

LXXX.

Ephorus semel in domum receptus cum dignitate habendus est, familiae totius non famulus, sed vel maxime amicus, ceterum omnino ita curandus, ut ipse omnium aliarum curarum, praeter vnicam illam educationis curam, vacuus hilariorisque animi esse possit; secus ac hodiernus multorum nobilium et diutum mos est, qui salarium summum coquo, minus rhedario seu aurigae, minimum ephoro et pedissequis destinant.

LXXXI.

Ergo ad domesticam institutionem vel praestantis ingenii parens, vel lautior res familiaris exigitur, ob plures ceteroquin causas optimam. Vnde auctor cuiquam esse nollem, ut liberos suos scholarum periculosaе ut plurimum aleae tradat, quandoquidem omnem rem domi absoluere licet.

CON-